

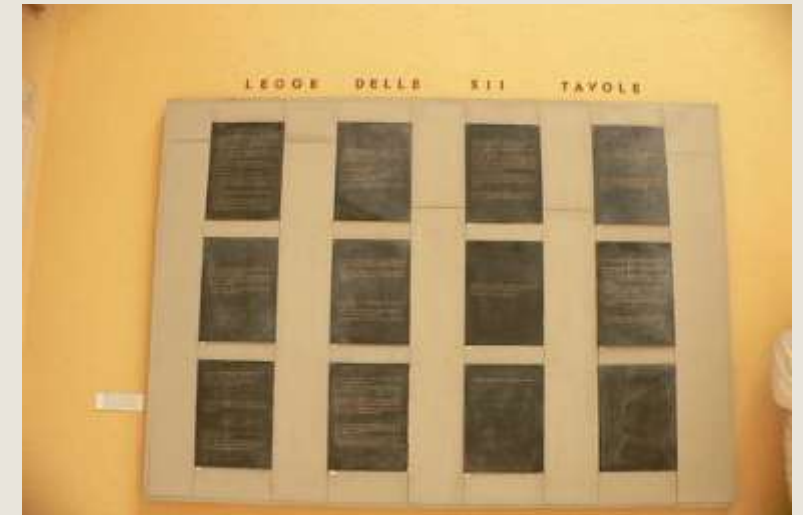
EKONOMIJA U STAROM RIMU

Iva Kelava
Karla Vugrinčić
1. E

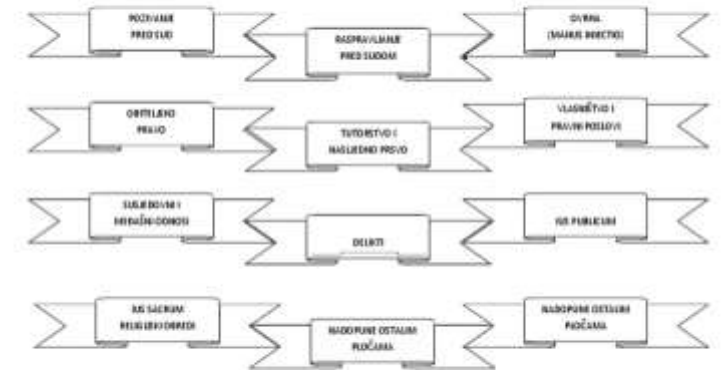

ANTIČKI RIM

- Za razliku od antičke Grčke, u antičkom Rimu nije bila razvijena ekonomska misao. Većina ekonomskih pitanja kojim su se bavili pisci i mislioci bila su iz područja poljoprivrede. U antičkom Rimu velika su dostignuća ostvarena na području prava koje je dalo početnu osnovu za dalji razvoj ekonomske misli i analize. U radu se analiziraju neki izravni utjecaji Zakonika XII ploča (Leges duodecim tabularum) na gospodarstvo, te se analiziraju doprinosi osam pisaca i mislioca u razmatranju ekonomskih pitanja
- Do kraja Rimske Republike bilo je dovoljno gospodarskih problema da se o njima bavi veliki broj ekonomista i državnih savjetnika – problemi trgovine, financija, rata, kolonizacije i ropstva samo su neki od njih – a u tom razdoblju pojavio se malo pravog analitičkog rada u ekonomiji.

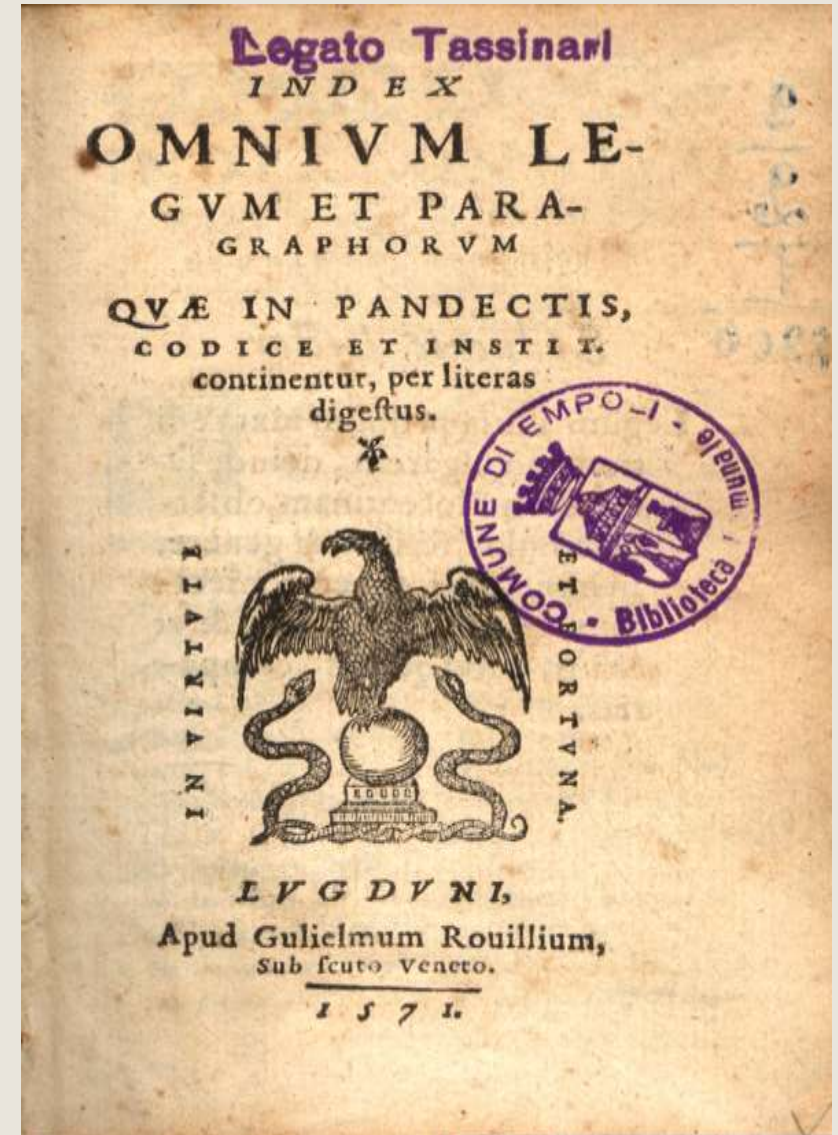

Zakonik XII ploča – Lex duodecim tabularum

ANTIČKI RIM

- Za razliku od područja ekonomije, u antičkom Rimu velika su dostignuća ostvarena na području prava što je donekle i razumljivo imajući na umu nužnost reguliranja javnopravnih i privatnopravnih odnosa u velikoj centraliziranoj državi.
- Rimsko pravo ima određenu ulogu u povijesti ekonomske misli. Može se reći da je rimsko pravo dalo okosnicu na koju je sporo ali sigurno dograđivana ekonomija kasnijeg vremena
- Mnogi se autori slažu, kako je ranije istaknuto, skromnog doprinosa Rimljana razvoju ekonomske misli. Rimske ekonomske ideje mogu se skupiti iz tri glavna izvora:
 1. nekoliko pisaca o poljoprivredi
 2. pravnici i pisci o pravnim pitanjima
 3. filozofi, a posebice Ciceron i Seneka.

EKONOMSKA PITANJA

- Većina ekonomskih pitanja koja su privlačila pažnju mislilaca u antičkom Rimu bila su iz područja poljoprivrede. Takva ekonomska literatura uglavnom se bavila praktičnim pitanjima i načelima upravljanja velikim imanjima, a pojedina utvrđivanja činjenica na temelju iskustava bez posebnih analiza nemaju znanstvenu vrijednost
- Mnogi su se autori u antičkom Rimu doticali pojedinih ekonomskih problema i pokazivali su interes za pojedina ekonomska pitanja, ali bez pokušaja sustavnog ekonomskog rezoniranja i sagledavanja funkcioniranja cjelokupnog gospodarstva

EKONOMSKI PROBLEMI ANTIČKOG RIMA

- U antičkom Rimu bilo je mnoštvo ekonomskih problema, ali o ekonomiji nije bilo razmatranja. Obrazovanje je bilo književno i retoričko a u nastavnom planu i programu nije bilo znanosti
- Za razliku od područja ekonomije, u antičkom Rimu velika su dostignuća ostvarena na području prava što je donekle i razumljivo imajući na umu nužnost reguliranja javnopravnih i privatnopravnih odnosa u velikoj centraliziranoj državi
- Rimsko pravo ima određenu ulogu u povijesti ekonomske misli. Može se reći da je rimsko pravo dalo okosnicu na koju je sporo ali sigurno dograđivana ekonomija kasnijeg vremena

EKONOMIJA U DOBA RIMSKOG CARSTVA

- Za razliku od Grka, Rimljani nisu dali značajan doprinos razvoju ekonomije. Veliko Carstvo ostavilo je mršavo nasljedstvo što se tiče ekonomskog raspravljanja. Nije bilo sposobno da izrodi velike socijalne mislioce. Iako je do pada Rimske Republike postojalo više nego dovoljno ekonomskih problema o kojima se moglo raspravljati (problemi trgovine, financija, rata, ropstva), Rimljani nisu ustrajali u njihovom rješavanju i iz tog razdoblja pojavilo se vrlo malo analitičkog rada u ekonomiji
- Glavni rimski spisi nastali su pod utjecajem grčke analitičke misli, koji su kao i rimska umjetnost toga doba, imali primjetan nedostatak svježine i originalnosti. Atenjani su bili mislioci i uporni analitičari, dok su Rimljani bili ljudi od akcije, ratnici i državnici. Njihova društvena struktura jednostavno nije pogodovala čisto intelektualnim mislima

FINANCIJE STAROG RIMA

- Financijski sistem drevne rimske države je mijenjao s obzirom na promjene ustavnog poretka
- Prvi pouzdani podaci o rimskim državnim financijama datiraju iz vremena Republike, kada su se državne financije temeljile na državnoj blagajni poznatoj kao aerarium. Ona je obično bila povjeravana članovima rimske aristokracije, odnosno članovima Senata, a službenici su nosili titule kao što su kvestori, pretori, i na kraju, prefekti
- Slom Republike i uspostavljanje Rimskog Carstva, dovelo je do promjena financijskih sistema. Aerarium je zadržan, ali je podjela rimskih provincija na senatske (pod nominalnom kontrolom Senata) i carske (pod neposrednom kontrolom cara) dovela do stvaranja nove, posebne državne blagajne poznate kao fiscus. U nju su se slijevali prihodi iz carskih prihoda, dok su u aerarium ulazili prihodi iz senatskih provincija
- Na čelu fiscusa je umjesto aristokratskog magistrata, pak, bio od cara imenovan i njemu neposredno odgovoran službenik po imenu rationalis. Prvi carevi su to mjesto povjeravali oslobođencima, da bi, zbog učestale korupcije, Hadrijan uveo običaj da se na to mjesto postavljaju vitezovi.

FINANCIJE STAROG RIMA

- Postepenim jačanjem moći careva u odnosu na Senat, pak, dolazi do podjele samog fiscusa - koji je prvotno trebao biti privatni carski fond - na fiscus, koji sada služi kao javna carska blagajna, koji predstavlja privatno vlasništvo cara i njegove obitelji
- U doba dominata se uspostavlja potpuna carska vlast nad financijama, a novi službenik pod imenom comes sacrarum largitionum postaje najmoćniji od svih članova carske uprave

PROPADANJE STAROG RIMA

- Propadanje Rima je bilo uveliko u tijeku kad su rimski mislioci počeli pisati svoja djela. To je doprinijelo njihovom bržem pisanju jer je bilo dosta materijala za nove ekonomske ideje. Ali nažalost, prekasno. Oni snose barem polovicu krivice za propast gospodarstva odnosno države. Regionalna, međuregionalna i međunarodna trgovina bila je karakteristična u doba Rimskog Carstva. Slobodan pristup tržištu omogućavao je da se roba proizvedena na jednom mjestu prodaje u drugim regijama i državama
- Gospodarstvo u Rimskom Carstvu prikazuje značajke i nerazvijenosti i visokih dostignuća. Negativna strana rimske ekonomije bila je prevelika ovisnost o poljoprivredi, spor razvoj tehnologije, visoka potrošnja i niska razina ulaganja u industriju
- S obzirom na ekonomsku misao može se samo reći da u Rimu nije bila tako izražena borba između starog i novog društva u svom specifičnom ekonomskom obliku, koja je bila živa pred očima grčkih filozofa i nadahnjivala njihove poglede.³⁴ Početak Rimskog Carstva karakterizirale su male poljoprivredne zajednice s veoma malo trgovine i sa strogom podjelom društvenih klasa.
- Ljudi se nisu zanimali za ekonomska pitanja sve dok Carstvo nije počelo gubiti svoj sjaj. A i tada je to bila drugorazredna verzija grčke doktrine

PITANJA:

- Kakvu ulogu je imalo Rimsko pravo?
- Koje su 3 glavne Rimske ekonomske ideje?
- Pod čijim utjecajem su nastali glavni rimski spisi?
- Kada datiraju prvi pouzdani podatci o rimskim državnim financijama?
- Iz kojeg područja je bila većina ekonomskih pitanja?
- Što je uspostavljeno u doba dominata?
- Što je bila negativna strana rimske ekonomije?

LITERATURA:

- <https://hrcak.srce.hr/217594>
- <https://hrcak.srce.hr/file/317539>
- <http://www.ffzg.unizg.hr/klafile/neven/rim-ust.htm>
- <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52920>
- https://hr.wikipedia.org/wiki/Umjetnost_starog_Rima